

Якубовський І. В.

Київський національний університет архітектури і будівництва

«ПРАВИ ЗАКРУТИ» VS «ХЛІБОЗАГОТІВЛЯ ЗА БУДЬ-ЩО»: СТРАТЕГІЇ РОЗМИВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА РЕПРЕСІЇ ПІД ЧАС ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬНОЇ КАМПАНІЇ 1931–1932 РР. У ПОСТАНОВАХ РАЙОННИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ КИЇВЩИНИ

Мета дослідження полягає в тому, щоб шляхом аналізу районних постанов Київської області з'ясувати ключові підходи влади до перекладення на рядових виконавців відповідальності за репресивні методи хлібозаготівлі під час кампанії 1931–1932 рр. Методологія дослідження передбачає поєднання джерелознавчого, контекстуального аналізу, проблемно-хронологічного, порівняльного. Наукова новизна статті визначається тим, що вперше з'ясовано інформаційний потенціал постанов районних органів влади для дослідження стратегій влади у питанні застосування репресивних методів під час хлібозаготівлі 1931–1932 рр. Доведено, що влада упродовж цієї кампанії апробувала механізм проведення репресій з одночасним розмиванням власної відповідальності за них, який згодом був використаний для камуфлювання цілеспрямованої організації Голодомору 1932–1933 рр. Висновки. Постанови, ухвалені районною владою в другій половині і 1931 – на початку 1932 рр., є ключовим джерелом для з'ясування реального курсу влади в українському селі. Відображаючи наміри влади забезпечити виконання хлібозаготівельного плану будь-якою ціною, постанови водночас демонструють прагнення перекласти відповідальність за реалізацію репресій на рядових виконавців – голів колгоспів та сільрад, сільських комуністів, уповноважених, членів буксирних бригад. Позірне засудження репресивних методів як «перекручення лінії партії», судове переслідування частини обвинувачених виконувало подвійну функцію. По-перше, це дозволяло ідеологічно відмежуватися від найодіозніших проявів вилучення зерна в колгоспів та одноосібників. По-друге, було сформовано коло повністю залежних від влади рядових виконавців, на яких можна було чинити у подальшому психологічний тиск, змушуючи під загрозою кари за попередні «праві закрути» виконувати нові злочинні розпорядження.

Ключові слова: влада, Київська область, постанови, районні газети, репресії, хлібозаготівлі.

Постановка проблеми. Під час організації Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. влада цілеспрямовано прагнула приховати свій задум вбивства голодом мільйонів українських селян. Розпорошення відповідальності за скоєне на якомога ширше коло суб'єктів, особливо на різні групи населення, простежуються у багатьох сферах. Своїми коріннями такі підходи сягають хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр., яка стала своєрідним тестовим майданчиком для апробації ефективності комплексу методів, сума яких викликала штучний голод в українському селі. Водночас, спровокувавши на весну – початок літа 1932 р. масовий голод щонайменше в 100 адміністративних районах [2, с. 354], така апробація стала першим актом Голодомору.

Зважаючи на вказане, важливо подивитися на перебіг кампанії 1931–1932 рр. також крізь призму того, якими засобами влада намагалася роз-

мити відповідальність за використання репресивних методів хлібозаготівлі. Неоціненне значення мають постанови районних органів влади з приводу хлібозаготівлі. Саме там відображені практичні кроки з утілення загального курсу, відображеного в нормативних документах вищих ешелонів влади. Водночас зміст постанов є неспростовним підтвердженням відповідальності владної вертикалі від Москви до району за опрацювання та втілення відображених у них заходів, позбавляючи можливості прикритися перекрученням лінії рядовими виконавцями. Зрештою, брак на місцях достатньої кількості кваліфікованих кадрів суттєво ускладнював оформлення рішень у частині формулювань, що збільшувало шанси на промовисті обмовки. Аналіз під таким кутом постанов районних органів влади Київської області (в тогочасних адміністративних межах) дозволить виявити закономірності та створити

робочу модель, яку можливо застосувати для з'ясування особливостей в інших областях УСРР

Аналіз останніх досліджень. Репресивна складова хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. як відправного пункту Голодомору неодноразово привертала увагу дослідників [2 с. 348–353; 13, с. 78–80, 99–100, 124–126; 14, 2010; 15, с. 195–214]. Також ретельно досліджувався курс влади на використання чинника «порушення революційної законності» [15, 160–163]. Водночас ні постанови районних органів влади як такі, ні відображення в них стратегій влади з камуфлювання відповідальності за наслідки репресивних методів хлібозаготівлі не були об'єктом дослідження. Зокрема, і районні постанови з Київської області. Більше того, такі постанови не були об'єктом археографічних публікацій. Усе це актуалізує необхідність спеціального дослідження порушеної проблеми.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб шляхом аналізу районних постанов Київської області з'ясувати ключові підходи влади до перекладення на рядових виконавців відповідальності за репресивні методи хлібозаготівлі під час кампанії 1931–1932 рр. У зв'язку з суттєвими втратами архівів місцевих органів влади виявлення постанов проводилося шляхом фронтального обстеження тогочасних районних газет, де більшість цих постанов були оприлюднені оскільки призначалися для ідеологічного впливу на широкий загал.

Виклад основного матеріалу. Виявлені постанови районних органів влади Київської області (в тогочасних межах) періоду хлібозаготівлі 1931–1932 рр. демонструють повсюдне прагнення місцевої влади відмежуватися від наслідків застосування нею ж нав'язуваних репресій. Імпульс до таких дій таких дій низи отримували з документів ЦК КП(б)У. Спершу це були директиви, не призначені для оприлюднення. Одна з них, від 4 жовтня 1931 р., проголошувала репресивні методи хлібозаготівлі «грубими порушеннями лінії партії». А вже 20 жовтня чергова таємна директива вимагала «посилити репресії за приховування хліба, обман, крадіжки в колгоспах» (Романець, с. 161, 163). У січні 1932 р. на хвилі масового застосування репресивних методів ЦК КП(б)У вирішив прилюдно засудити їх, але при цьому вимагати... продовження репресій. Зокрема, 14 січня секретар ЦК КП(б)У С. Косіор виступаючи у Білій Церкві на кущовій нараді секретарів 13-ти райпарткомів Київщини, зауважував: «Багато районів допустили неприпустимі методи в хлібозаготівлі, а районне керівництво крізь пальці дивилося на це, узаконюючи ці методи. Приклади масових обшуків це таж стара історія. Тільки класовий ворог шкідник може підказати такі методи хлібозаготівель. Це не настановлення ЦК, не політика. В багатьох районах керівництво стало на шлях голих адміністративних заходів, що цілком зрозуміло викликало розгубленість серед колгоспників, та бідняцько-середняцької маси, активу села, відштовхнули їх від нас. Треба зробити негайний рішучий поворот. Нам потрібно зараз же переглянути свої помилки, мобілізувати на боротьбу за хліб здоровий колгоспівський і бідняцько-середняцький актив». Але далі С. Косіор промовисто закликав будь-що виконати хлібозаготівельний план, заради чого підняти всіх на «боротьбу проти куркуля та його агентури, викликати у маси, збудити революційний запал» [5, 17 січня 1932. № 8]. Тобто, насправді така настанова не залишала іншого виходу як продовжити репресивні заходи.

Починаючи з січня 1932 р. у постановах з більшості районів Київської області затавровані «праві закрути», голе адміністрування, застосування сили тощо. Навзамін пропонувалося переконати селян віддати останнє за допомогою активної масово-політичної роботи з ними, роз'яснення політики партії, завдань п'ятирічки, складного міжнародного становища. Проте у тих самих текстах містилися пункти, які закликали до репресій. Друкувалися й просякнуті подібною ж риторикою редакційні статті та матеріали з місць. Це виразно свідчить про зрежисованість дійства верхніми щаблями влади – на місцях просто відтворювали вимоги Харкова та Москви.

Крім того, виявлено районні постанови, які намагалися демонстративно показувати загалу начебто прагнення влади «бити по руках» уповноважених та посадовців за перегини та завдання шкоди селянам, чим кинути відповідний відсвіт справедливості на всі репресивні рішення: мовляв і вони опираються на реальні підстави. У таку обгортку, зокрема, загорнули своє крутіство в Тальному. Постанова місцевого райкому КП(б)У від 5 січня 1932 р. засуджує методи хлібозаготівлі, використані в селах Петраківці, Лоташове, Кайтанівці, Радчисі, Гуляйполі, Поташах. Зокрема, уповноважений Лавріненко у Кайтанівці «допустився масових обшуків, трусів, забирання хліба у контрактантів, що отримали хліб за вироблені трудодні». В інших селах ситуація булане кращою, адже постанова забороняє застосовувати так звану «майданецьку методу», яка полягає у викликові твердоздавців для «проробки» на засідання сільради. Як покарання постанова вимагає

притягнути до суду секретаря парторганізації с. Петраківці Шкуренка, відкликати згаданого Лавріненка та ще одного уповноваженого Добровольського (с. Гуляйполе). Водночас вимагалось «будь-що забезпечити протягом місяця цілковите виконання хлібозаготівельних планів», чого просто неможливо було досягти без щойно затаврованих у тексті методів. [12, 8 січня. № 3].

Гідних конкурентів на ниві крутіїства Тальнівському райкому не бракувало. Одним із них був, наприклад, Рокитянський райком, який у постанові від 11 лютого 1932 р. помістив поруч взаємовиключні тези. Спершу документ гнівно таврував «більшість партійних КСМ осередків, радянських, колгоспних, кооперативних організацій» за те, що вони стосовно селян «припустили праві закрати – адміністрування, обшуки, залякування». Але далі постанова вимагала кинути «всі сили на хлібозаготівлю в лютому, на негайне очищення колгоспів від куркульсько-ворожих елементів, мобілізуючи колгоспні та бідняцько-середняцькі маси на виконання хлібозаготівлі та рішучий наступ на куркуля, даючи нещадну відсіч його агентурі правим і лівим опортуністам і примиренцям до них» [10, 13 лютого. № 16].

Бориспільський райком КП(б)У 1 січня 1932 р. у постанові «Про посилення темпів хлібозаготівель» засуджував «перекручення лінії партії», «підмінювання масової роботи голим адмініструванням», Водночас тут таки вимагав «рішучої боротьби проти куркульських елементів, їх підривної роботи, нещадно трошити «лівих» опортуністів куркульських агентів, що сіють зневіру у можливість виконання плану» [7, 4 січня 1932. № 2].

У постанові Білоцерківського райкому КП(б)У від 6 червня, яке констатувалося: «За брутальне перекручення лінії партії, знуцання над селянами під час хлібозаготівель, адміністрування над колгоспами разом з прокуратурою негайно притягти до партійної і судової відповідальності голову сільради с. Пинчуків т. Шевченка. За шкідливі дії в колгоспному господарстві, за годування селян макухою при наявності хліба доручити Контрольній комісії та прокуратурі негайно притягнути до судової і партійної відповідальності завгосподарства колгоспу т. Лопуху. Прокуратурі негайно виїхати у село Вільшанську Новоселицю для притягнення до відповідальності був. голову сільради Поліщука за розтрату до 10000 крб., що затримує розрахунки з колгоспниками та за знуцання над колгоспниками під час хлібозаготівель та колективізації. Прокуратурі негайно притягти до відповідальності винних по селу Пологи – за знуцання над колгоспниками під час хлібозаготівель, за

розтрату грошей, бійку колгоспників, голову сільради Бадзюка негайно зняти з роботи і притягти до відповідальності» [5, 9 червня. № 75].

У сусідньому Сквирському районі 4–5 червня показово було ухвалено постанову «Про наслідки перевірки перекручення політики партії та викривлення класової лінії під час хлібозаготівель в селі Шамраївці», яка стала місцевим варіантом загальноукраїнської постанови по драбівській справі. Призначений продемонструвати пильність та «справедливість» влади документ є яскравим зразком інформаційних можливостей репресивних постанов стосовно сутності Голодомору та життєвого вибору тогочасної людини. Заодно постанова показує відсутність верхньої межі цинізму влади, яка своїми діями – і навіть на рівні обов'язкових для виконання нормативних актів – вимагала послідовно вживати для виконання хлібозаготівельного плану ті заходи, за які потім декого (не всіх!) демонстративно карала задля камуфлювання своїх справжніх намірів.

У постанові розлого перелічуються різновиди нехтування «революційною законністю» з метою обґрунтувати необхідність проведення в селі показового судового процесу над порушниками: головою сільради Григоренком, його заступником Зеленським та парторгом Ковалем. Цими особами «було допущене грубе викривлення політики партії, клясової лінії в робота та свавільне порушення революційної законності, яка полягає – в адмініструванні, масових обшуках, арештах та розпродажі середняцьких господарств. Методи, які вживали керівники села під час хлібозаготівель були: організація червоних токів, на яких провадився обмолот огульно без всякого обліку і контролю, організація в адміністративному порядку червоних валок, якими самовільно хліб вивозився на пункти вивозу хліба одноосібників-бідняків і середняків без будь-якої їх згоди на це. В числі куркульсько-заможної групи тверді завдання доводились також і середняцьким господарствам та за невиконання ними доведених завдань – ці господарства розпродувались. Обліку зданого хліба по одноосібним господарствам не проводилось й грошей за зданий хліб господарства не одержали. В сільраді замість грошей виявлено облігації на суму 1040 крб., що о цього часу не закріплені. Сільрада рахує ці облігації як позику, яку потрібно розрахуватись з селянами за здану с-г. продукцію. Під час хлібозаготівлі з колгоспу було виключено – 40 господарств, з цього числа 24 господарства (середняцьких) розпродано. Так політика Шамраївського керівництва – є по суті куркульська

політика, бо була спрямована на підлив радвлади та колгоспного будівництва» [11, 10 червня. № 62].

Важливо, що в районних постановках наводяться конкретні приклади використання репресивних заходів щодо селян. Перелічуються різновиди переслідувань, називаються села, колгоспи, а часами й виконавці. Це робить постанови цінним джерелом для з'ясування особливостей репресивної складової хлібозаготівлі 1931–1932 рр., складу тогочасних виконавців Голодомору, життєвих стратегій останніх. А наявність в районних газетах статей з цієї тематики дозволяє відтворити подієве та психологічне тло, на якому ухвалювалися постанови, суттєво розширюючи емпіричну базу для подальших узагальнень.

Водночас районні постанови, які містили позірне засудження «правих закрутів», а також численні матеріал газет подібного ж спрямування розчищали дорогу до показових процесів над злісними порушниками «революційної законності», проведених (що дуже показово) напередодні переходу влади до вирішальної фази організації Голодомору. Наочним прикладом стала так звана «драбівська справа», коли ЦК КП(б)У 25 травня 1932 р. ухвалила нищівну постанову «Про масові викривлення політики партії в Драбівському районі» із засудженням репресивних практик виконання хлібозаготівельного плану у Драбівському районі Київської області [1, с. 182–184]. Постанову передрукували майже всі районні газети, слід гадати для промовистого засвідчення нібито неприйнятності для влади подібних підходів до вилучення хліба. А опісля з цією справою не раз порівнювали методи вибивання хліба в різних куточках України, зокрема і на Київщині. Так, білоцерківська «Радянська нива», аналізуючи проведення в районі хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр., зазначала, що «методи хлібозаготівель тут багато були подібні до способів драбовських адміністраторів, що допускали сваволю й самоуправство» [5, 1932. 4 червня. № 71]. У багатьох районах явно за вказівкою «згори» ухвалювали власні постанови, які в очах селян засуджували практики, які застосовувалися під час хлібозаготівлі та формування насінневих фондів у Драбівському районі [8, 1932. 15 травня. № 48].

Окремим блоком у районних постановках з хлібозаготівлі йде репресивна складова. Без неї не обходиться жодна з постанов, що свідчить про повсюдність застосування різноманітних стягнень та покарань. Суб'єктами останніх у постановках є селяни-одноосібники, голови колгоспів, сільрад, уповноважені, комуністи та комсомольці.

Стосовно одноосібників, вимагалось притягнути до суду та виселяти за межі України. Посадовцям, а також рядовим комуністам та комсомольцям постанови накладали наступні стягнення: попередження, зняття з посади, виключення з партії / комсомолу, порушення клопотання про притягнення до судової відповідальності. В мотивації крізь риторику нерідко пробивалися як справжні гнітючі реалії розкручування маховика Голодомору, так і поведінкові стратегії конкретних людей. Не підлягає сумніву, що районні постанови є також важливим джерелом для дослідження проблеми екзистенційного вибору різних прошарків, а головне осіб, яких влада перетворювала на виконавців Голодомору.

Наведемо кілька прикладів, які демонструють багатство інформаційного потенціалу у цих ділянках видрукованих у районних газетах місцевих постанов. Ось який вигляд має, приміром, репресивна складова постанови Богуславської РКС від 10 січня 1932 р.: «Вилучити з управління МТС та закрити всі кредити колгоспові «Червоний Травень» с. Росави, попередивши правління колгоспу та всіх колгоспників що в разі якщо протягом п'яти днів не буде дійдено зламу у вивершенні плану хлібозаготівлі РКС змушена буде вжити щонайсуровіших заходів... За невиконання плану хлібозаготівлі за злочинне обдурювання держави подачею фіктивного рапорту, за свідоме розбазарювання хліба, правління колгоспу «Перемога» с. Яцюків розпустити і притягнути до суворої відповідальності, позбавивши колгосп всіх пільг та кредитів. Зобов'язати колгосп протягом п'яти днів завершити хлібозаготівлю» [6, 1932. 14 січня. № 6].

У постанові Бахмацького райкому КП(б)У від 21 січня читаємо: «Секретар Івангородського пл/о Непийвода неодноразово запевняв що забезпечить виконання хлібозаготівлі, а сам опортуністично нічого не робив і за 20 днів січня село не дало жодного кілограма – Непийводу з партії виключити, голову с/р Перетятко з роботи зняти, справу передати до РКК... Уповноваженим РПК с. Фастовка – Щепітко, с. Мартинівка – Басенко, с. Варварівка – Хатуцький – за припинення хлібозаготівлі в січні – сувору догану, за решту січня мають досягти 100% виконання... Голову Стрільницької с/р Десятника – за самовільний виїзд з села на 12 днів, за пияцтво, село за січень не дало жодного кг – з партії виключити, з роботи зняти [4, 1932. 22 січня. № 48].

Широке представництво сюжетних ліній, пов'язаних з репресіями, маємо у спільній постанові Білоцерківського райкому КП(б)У та райвиконкому,

надрукованій 16 лютого 1932 р.: «Черненко – голова колгоспу села Піщаної, незважаючи на неодноразові запевнення від РПК про цілковите виконання хлібозаготівель, спромігся виконати лише 95 відс. річного завдання без зустрічного, а протягом грудня, січня та початку лютого хлібозаготівлі зовсім припинив. Ставши явним агентом глитаю, потрую чи глитаїні, забезпечував розкуркулених будинками, сам одружився з дочкою розкуркуленого глитає, оселившись у його хаті, щоб захистити куркульське майно. Черненка як агента глитає, зривника хлібозаготівель – з лав партії виключити, зняти з роботи голови колгоспу та віддати до суду. Надзвичайному уповноваженому РПК у цьому селі Каменеву висловити сувору догану за те, що й досі не забезпечив більшовицького керівництва виконання плану та не виконав директиви РПК про обмолот соломи. Голову сільради села Храпачів тов. Глушак, що протягом останнього місяця не заготовив жодного центнера хліба, ігнорує директиви РПК про вивершення плану хлібозаготівель, – як запеклого опортуніста та куркульського підспівувача з лав партії виключити, попередивши, що коли не буде виконано цілковито пляна хлібозаготівель – його буде передано до суду... Тов. Толяровського, що дезертував з хлібозаготівель (з села Устимівки) – з лав партії виключити... Голову колгоспу – Безкрилого, що категорично відмовляється виконати хлібозаготівельний план – передати до суду. Уповноваженим РПК т.т. Ярошу та Ганкіну за самовільний виїзд села без виклику РПК – висловити догану...» [5, 1932. 16 лютого. № 25].

У Малині, постанова бюро райкому КП(б)У, відзначаючи жалюгідні 2,8% виконання зустрічного плану наклала низку стягнень, прикриваючись загальними фразами про «опортунізм» та брак результатів. Конкретизовано тільки провини уповноваженого Савельєва. І вона кидає світло на життєвий вибір частини уповноважених і призначених на виконавців Голодомору взагалі, демонструючи інформаційні можливості як постанов, так і районної преси: «Зважаючи на те, що т. Савельєв, призначений уповноваженим до с. Владівки, категорично відмовився їхати до села, заявляючи, що «не вміє говорити з селянином», вбачаючи грубе порушення партдисципліни, свідоме й вперте небажання працювати на селі і виконувати важливіші політично-господарські завдання партії, особливо на сучасному вирішному етапі соцбудівництва та загостреної класової боротьби, що таке відмовляння є яскравий прояв правого опортунізму, пряме потурання глитаєві та його

прибічникам, т. Савельєва з лав партії влучити і з роботи зняти» [9, 1932. 29 лютого. № 22].

Постанова Баришівського райкому КП(б)У від 20 січня вимагала «під персональну відповідальність начміліції тов. Богачева сформувати всі справи подані з сіл на злісних незадців хліба, а суду в декадний строк розглянути їх» [3, 1932. 22 січня. № 9].

Наявні в постановах районних органів влади різновиди покарань перегукуються з тими, що пізніше будуть використані під час хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр., яка стала кульмінацією стратегій організації Голодомору. Фактично восени 1931 – навесні 1932 рр. були випробувані основні елементи репресивної викачки хліба, включно зі складовими механізму «чорних дощок». Вони не тільки дали змогу позбавити значну частину українських селян запасів зерна, а й викликали голод в Україні, підготувавши підґрунтя для майбутнього вбивства голодом мільйонів.

Висновки. Для розуміння стратегії влади з організації Голодомору 1932–1933 рр. важливим джерелом є прагнення у районних постановах під час хлібозаготівлі 1931–1932 рр. продемонструвати засудження репресивних методів виконання хлібозаготівельних планів, на позір назвавши їх «перекрученням лінії партії». Провину за використання таких методів постанови районних органів влади поклали на рядових виконавців на місцях: голів колгоспів та сільрад, сільських комуністів та комсомольців, уповноважених, членів буксирних бригад. У такий спосіб влада намагалася відмежуватися від жахів вибивання хліба з селян.

Однак при ближчому розгляді з'ясовується, що ті ж такі постанови зіткані з протиріч. Їхній текст еклектично поєднує в собі протилежні за спрямуванням тези, покликані вирішувати взаємовиключні завдання. З одного боку, документи містять суворі заклики будь-що забезпечити негайну ліквідацію відставання з виконанням плану хлібозаготівлі, відкинути м'якотілість і виявити рішучість, а також погрози покарати винних. З іншого ж – постанови проголошують ворожими репресивні заходи, застосовувані для реалізації перелічених вище завдань. Рядові виконавці опинилися на своєрідному смисловому шпагаті. Адже виконати план, витягнувши з селян рештки зерна, було просто неможливо без використання психологічного тиску, обшуків, погроз та інших репресивних заходів. До останніх підштовхували і постійна риторика на кшталт «зруйнувати куркульські гнізда», «добити куркуля», «ліквідувати куркульський саботаж», «очистити колгоспи від ворогів» тощо.

Однак у будь-який момент рядовий виконавець міг виявитися цапом відбувайлом у прагненні влади відбілити себе від цих репресій. З усією ясністю це було продемонстровано паралельно до розкручування маховика хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. Газети районів Київщини наповнені інформацією про притягнення осіб до різних форм відповідальності, часом й судової, не тільки за невиконання планів хлібозаготівлі, а й за так звані «праві закрути». Наразі бракує фактичних підстав стверджувати, що влада в Москві та Харкові заздалегідь потурбувалася про те, щоб

сформувати представницьке коло осіб, які під час хлібозаготівель 1931–1932 рр. неодноразово були змушені порушувати закон, чим потрапили в цілковиту залежність. Однак по факту більшість із тих, кого втягнули до хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр., стали заручниками. На них можна було чинити у подальшому психологічний тиск, змушуючи під загрозою кари за попередні «праві закрути» виконувати нові злочинні розпорядження. Безумовно, під час вирішальної фази Голодомору 1932–1933 рр. такий стан речей однозначно відповідав інтересам влади.

Список літератури:

1. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упор. Р. Я. Пиріг. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія, 2007. 1128 с
2. Кульчицький, С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 2. Київ : Темпора, 2013. 628 с.
3. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Прапор Колективіста*. Баришівка. 1932. № 1–126.
4. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Прапор комуні*. Бахмач. 1932. № 41–154.
5. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Радянська нива*. Біла Церква. 1932. № 1–184.
6. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Шлях колгоспника*. Богуслав. 1932 р. № 1–151.
7. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Колективіст*. Бориспіль. 1932 р. № 1–124.
8. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Колективіст Глухівщини*. Глухів. 1932, № 1–178.
9. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *За більшовицькі темпи*. Малин. 1932 р. № 1–149.
10. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Колгоспник Рокитянщини*. Рокитне. 1932. № 1–157.
11. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *Колективне село*. Сквиря. 1932 р. № 1–146.
12. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. *За суцільну колективізацію*. Тальне. 1932 р. № 1–136.
13. Папакін Г. «Чорні дошки»: Антиселянські репресії (1932–1933). Київ : Інститут історії України, 2013. 412 с.
14. Подкур, Р. Ю. За повідомленнями радянських спецслужб. Київ : Рідний край, 2000. 230 с.
15. Романець, Н. Репресивна політика радянської влади в українському селі (1925–1939). Кривий Ріг : Видавець Роман Козлов, 2014. 456 с.

Yakubovskyy I. V. “RIGHT TURNS” VS “GRAIN PROCUREMENT IN ANY CASE”: STRATEGIES ON CAMOUFLAGE OF RESPONSIBILITY FOR REPRESSION IN THE DIRECTIVES OF LOCAL AUTHORITIES OF KYIV REGION DURING GRAIN PROCUREMENT OF 1931–1932

The article aims to research the directives of district authorities of Kyiv region as an indicator of the power's approaches to the transferring of the responsibility to the ordinary executors in the field of using the repressive mechanism of grain procurement during campaign of 1931–1932. The research methodology includes the combination of number of historical methods: comparative, source studies, contextual analyses, structural and functional analyses. The scientific novelty. The article is a pioneer research of the informational potential of local directives related to the above-mentioned problem. It was argued that in the course of grain procurement campaign of 1931–1932 the authority adopted the repressive mechanism that will be used to the doing of Holodomor of 1932–1933. Conclusions. The directives adopted by local authorities are key source to the investigation of real power's course in regard with Ukrainian village. Reflecting the intentions of power

related to the doing of grain procurement plan by any means the directives show its aspirations to the disperse the responsibility for the implementation of the repressions to ordinary executors. They are heads of collective farms and village conceal, village communists, members of the tow brigades etc. Demonstrative punishments of ordinary executors, for arbitrariness and allegedly unmotivated repressions with the legal persecution of somebody played the double role. First, it enabled to ideologically demarcate from the most odious cases aimed to deprive the farmers and collective farmers of a significant part of their grain. Second, it was formed the numerous groups of ordinary executors who could be became the victims of psychological press under the danger punishment for their previous repressive practices, and to implement a new authorities` orders.

Key words: *authority, directives, grain procurement, Kyiv region, local media, repression.*